

בס"ד

ערב שבת קודש

עלון דו שבועי

ענג שבת

פרשת ואתחנן - עקב - ראה

יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים

י' באב ה'תש"ף (31.07.2020)

עלון מס' 19 (1267) (שנה שלוש וארבע)

מועדי השבת ואתחנן

ער"ש מוצ"ש	יום	ת"א
20.15	19.01	י-ם
20.18	19.16	ת"א
20.19	19.09	ח'פ"ה
20.17	19.17	ב"ש
20.15	19.10	אילת

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת ואתחנן - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.13 - 4.19
זמן הנחת המילים	5.07 - 5.11
הנץ החמה (מישור)	5.57 - 6.01
הנץ החמה (הנראה)	6.01 - 6.06
ס"ז ק"ש מנ"א	8.30 - 8.32
ס"ז ק"ש הגר"א	9.20 - 9.22
חצות היום	12.47 - 12.46
מנחה גדולה	13.22 - 13.21
שקיעת החמה	19.37 - 19.32
צאת הכוכבים ב'	20.27 - 20.22

דף יומי: שבת קמח - קנד

מועדי השבת עקב

ער"ש מוצ"ש	יום	ת"א
20.09	18.55	י-ם
20.11	19.10	ת"א
20.12	19.03	ח'פ"ה
20.10	19.12	ב"ש
20.08	19.05	אילת

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת עקב - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.20 - 4.26
זמן הנחת המילים	5.11 - 5.15
הנץ החמה (מישור)	6.01 - 6.05
הנץ החמה (הנראה)	6.06 - 6.09
ס"ז ק"ש מנ"א	8.33 - 8.35
ס"ז ק"ש הגר"א	9.22 - 9.24
חצות היום	12.46 - 12.45
מנחה גדולה	13.21 - 13.19
שקיעת החמה	19.31 - 19.25
צאת הכוכבים ב'	20.21 - 20.15

דף יומי: שבת קנה - עירובין ה

מועדי השבת ראה

ער"ש מוצ"ש	יום	ת"א
20.01	18.48	י-ם
20.04	19.03	ת"א
20.04	18.55	ח'פ"ה
20.03	19.05	ב"ש
20.01	18.58	אילת

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת ראה - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.27 - 4.32
זמן הנחת המילים	5.16 - 5.20
הנץ החמה (מישור)	6.06 - 6.10
הנץ החמה (הנראה)	6.10 - 6.14
ס"ז ק"ש מנ"א	8.36 - 8.38
ס"ז ק"ש הגר"א	9.24 - 9.25
חצות היום	12.45 - 12.44
מנחה גדולה	13.19 - 13.17
שקיעת החמה	19.24 - 19.18
צאת הכוכבים ב'	20.14 - 20.08

דף יומי: עירובין ו - יב

את העלון ניתן למצוא בפייסבוק תחת השם: "ענג שבת"

יו"ר העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן כתובת: רח' בלוק 3, ת"א פקס: 03-5234063 טל: 03-5234054 smuladv@netvision.net.il דוא"ל:

אמנות השכחה

ותאמר ציון עזבני ה', וה' שכחני: התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך:

בגמרא ברכות דף לב: יש הרחבה וגם שינוי בדאיאלוג בין הקב"ה וכנסת ישראל: "התשכח אשה עולה", אמר הקדוש ברוך הוא: "כלום אשכח עולות אילים ופטרי רחמים שהקרבת לפני במדבר?!". אמרה לפניו: "רבונו של עולם, הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך שמא לא תשכח לי מעשה העגל?" - אמר לה: "גם אלה תשכחנה". אמרה לפניו: "רבונו של עולם, הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך שמא תשכח לי מעשה סיני?" - אמר לה: "ואנכי לא אשכחך". והיינו דאמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא: מאי דכתיב גם אלה תשכחנה - זה מעשה העגל, ואנכי לא אשכחך - זה מעשה סיני.

המדרש מוציא את הפסוק מפורש כדי להביא אמירה הנוגעת לזיכרון ושכחה. על פי הפשט כנסת ישראל בגלות מרגישה שנשכחה, ואין תקווה. והקב"ה עונה שזכרון ישראל לפניו חזק יותר מזכרון האישה את צאצאיה. כמו שאשה לעולם איננה שוכחת את ילדיה יותר מכך הקב"ה אינו שוכח את ישראל ולכן בוודאות ניתן לסמוך על כך שיגאלם. אנחנו בדור הזה זכינו לראות שלא נשכחנו בגלות וחזרתנו לארצנו.

אבל המדרש מרחיב את הנושא ומתמקד באירוע הסטורי, מתן תורה וחטא העגל. הקב"ה זוכר את מתן תורה אבל שוכח את מעשה העגל. יותר מדויק לומר שהקב"ה בוחר לזכור את ההתרחשות בזיכרון סלקטיבי.

הרעיון הזה פותח דיון בנוגע לתפקיד הזיכרון והשכחה. ההיסטוריה של ישראל היא מורכבת, יש בה אורות וצללים. זמנים טובים וזמנים גרועים. מה נשאר מהסיפור הזה כאשר מזקקים אותו. איך נכון לספר את הסיפור. בכל דרך שאנו מספרים סיפור אנחנו עושים פעולת עריכה. מה עיקר ומה טפל. מה חשוב ומה לא חשוב. במה להאריך ובמה לקצר. בכל דרך שמספרים סיפור כבר מוטבעת פרשנות בעקבות הבחירות שאנו עושים במבנה הסיפור ובאוצר המילים שאנו משתמשים בביטויים וכן בפרטים שאנו בוחרים לציין או להשמיט. אותם פרטים שנשארים על ריצפת חדר העריכה או שנשטפו מחוסר עניין, הם החלקים הנשכחים. החלקים שגם אם זוכרים אותם באופן טכני, אנו בוחרים להשמיט אותם מכיון שהם לא משרתים את האמת של הסיפור.

בזכירת מעמד הר סיני ושכחת מעשה העגל נמצא מפתח הגאולה, הזכות להיות נגאלים. כי מעמד הר סיני מאפיין תכונת יסוד של ישראל, וחטא העגל הוא בלבול רגעי שבפרספקטיבה היסטורית הוא טפל ואין לו משמעות.

הרעיון הזה מלמד גם אותנו את הרעיון, כח השכחה. לזכור שיש דברים שצריך לשכוח. השכחה היא הבחירה לסמן את הטפל והבלתי רלוונטי לסיפור החיים שלנו ולמערכות יחסים. בלי יכלת הסינון הזה, אם הזיכרון הוא טכני כמו חיפוש בגוגל, הסיפור שלנו מאבד משמעות. ולכן השכחה חשובה לא פחות מהזיכרון, כי היא הכרחית לצורך האמת של ההיסטוריה ושל קורות חייו של הפרט.

הרב ראיה קוק באורות התשובה (ט, ה) מדריך אותנו בנתיב התשובה לסגן את הטוב מתוך הרע. ט, ה: כשעוסקים בתשובה צריכים להגדיר ביותר את מהותם של הטוב והרע, כדי שהחרטה וזעזוע הרצון מחיוב לשלילה יפלו רק על הרע ולא על הטוב. אי אפשר להמלט מהצורך לבחון תמיד מחדש את סיפור חיינו ולערוך אותו מחדש, להבין מה היה טוב ומה היה רע, לשכוח את הרע שבנו שהוא איננו עיקר אלא ספיח שצריך לעקור אותו מהתודעה ומהנפש, ולזכור את הטוב והמשמעותי, להתנקות ולהמשיך.

הרב **מרדכי ורדי**, רב קיבוץ ראש צורים, מנהל אמנותי קרן הקולנוע שומרון

העלון מוקדש לזכר ולע"נ מרת **גיטה גרינברג** ע"ה ר' **שלום יעקב** בן **מונה וכתון** ז"ל, נפטר ב-כ"ה מנחם אב תשס"ט. נפטרה ב- י"ג מנחם אב תשנ"ו. יהי זכרו ברוך!

"נזר הקודש"

הוצאת ספרים ומרכז לשיווק תשמישי קדושה אליהו הנביא 5 (פינה מר"ע 142) ב"ב טל: 054-43-140-43

יריד שופרות ענק!

ניתן להשיג גם בהכשר

יריד ענק של "שופרות קלי תקיעה"

במגוון גדלים וסוגים שונים בהכשר ובפיקוח של הגר"ש מחפוד שליט"א קרן אייל מעובדים ולא מעובדים, ללא חשש ניקובים וסתימות. מהיצרן לזכרן | מחירים ללא מתחרים | בטיטונאות וליחידים.

שופר דישון החל מ ₪220 בלבד

שופר מהדור החל מ ₪130 בלבד

שופר לילדים כשר ₪39 בלבד

מבחר ענק של למעלה מ- 2000 שופרות!

מבצעים את כל סוגי האיטום

מערכות איטום חדשניות לגגות עד 8 שנות אחריות כולל גגות מרוצפים. איטום קירות חיצוניים, טיח, תפרים, סדקים והתזת סילרים ע"י סנפלינג. צביעת קירות חיצוניים בסנפלינג. התקנת מרזבים, עבודה מקצועית ויסודית

ירון 052-4012533

עמוד עם מתקן אלכוג'ל אוטומטי חסכוני ללא מגע יד

איכותי, נייד וחסכוני
המתקן מתיז אלכוג'ל בכמות הנדרשת לחיטוי הידים
האלכוג'ל מתיבש מיד ואינו דביק

להזמנות: יחיאל 050-2561836

ע.ד.י שינדלר סחר ושירותים בע"מ | רח' החופר 12, חולון | טל. 074-7017121

דיני השבוע ומנהגיו

לעילוי נשמת

יעקב יוסף שמעון ונחמה חיה כהן ז"ל

שבת נחמו פרשת ואתחנן

ההפטרה: "נחמו נחמו עמי" (ישעיהו מ, א).

במנחה פרקי אבות: ד'

יום רביעי - ט"ו באב

אין אומרים תחנון, גם לא במנחה שלפניו (יום שלישי). אומרים למנצח (לפני ובא לציון). בכף החיים הביא שבני ספרד לא אומרים "למנצח" (שולחן ערוך קלא, ו משנה ברורה).

בט"ו באב לא מתענים, גם לא חתן ביום חופתו.

ט"ו באב זהו אחד מהמועדים הנזכרים פחות ואינו נחוג כשאר החגים. "בשלשה פרקים", מרא תענית, יש בו משנה אחת ארוכה. המשנה פותחת בנשיאת כפיים של כהנים ומפרטת ארועים שחלו בימי השנה היחידים ובמועדים, ואינה מדלגת על חמישה עשר באב:

"אמר רבן שמעון בן אבתיאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב, כפאב וכיום הכיפורים". (בב, ב).

המשנה נותנת טעם אחד לט"ו באב: "שבהן בנות ירושלים, יוצאות בכלי שואלין, שלא לבייש את מי שאין לו... וחולות (רוקדות) בכרמים ומה היו אומרות? בחור! שא לא עניין, וראה מה אתה בורר לך..."

לגמרא שם (ב, ב) קשה ההשוואה בין יום הכיפורים לט"ו באב שאלו הימים השמחים ביותר לישראל. ביום הכיפורים נתרצה הקב"ה בשמחה לישראל, מחל להם על חטא העגל ובאותו יום ירד משה עם הלוחות השניים: "בשלמא יום הכפורים, משום דאית ביה סליחה ומחילה... אלא חמשה עשר באב מאי היא?" למה חגגו את אותו יום?

ר' צדוק הכהן? בספר רסיסי לילה, ביאר שבזמן שבית המקדש היה קיים, הרגישו הכל שאין יצר הרע שולט בהם, שנאמר במסכת יומא (א, ב), "דלית ליצר הרע רשות לאסטוני ביום הכפורים". ולכן בזמן המקדש, לא היה נראה צאת בנות ירושלים לכרמים כדבר של פריצות. וזו גם יכולה להיות ההשוואה שבין יום הכיפורים לט"ו באב (בשניהם אין רשות ליצר הרע...).

אם נחזירו לגמרא היא עונה שם כמה תשובות למאי ט"ו באב:

1. "אמר רבי יהודה אמר שמואל: יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה" כתוב בתורה. וכל בת יורשת נחלה ולא תסוב נחלה ממתה למטה אחר, כי איש בנחלתו ידבקו ישראל. ועמדו והתירו דבר זה בט"ו באב. שהרי כתוב: "זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד" – זה הדבר רק לדור של בנות צלפחד. רק כהורות שעה ולא לדורות הבאים.

2. "אמר רב יוסף אמר רב נחמן: יום שהותרו שבט בנימין לבוא בקהל" – מאז מעשה פלגש בגבעה (סוף ספר שופטים) שבעקבות פרצה מלחמת אחים שבמסגרתה כמעט וחוסל שבט בנימין בידי שאר השבטים. רק 600 אחים הצליחו להימלט. השבטים נשבעו במצפה שמיטע מהם לא ייתן את בתו לאיש בנימין. לאחר שנחו מזמנם מעט, הצטיעו שנכחד שבט בנימין וחפשו דרך להתייר שבועתם. חכמים מצאו פתח להתייר את השבועה והוא: "אמר רב: "ממנו" מיעוטה הוא. דוקא איש ממנו, ולא השאר לא יתן בתו ולא מבניו. מאז הותרו הגברים שבט בנימין לישא נשים מבני ישראל. כך גילו בתורה: בנימין היכן המקום הסודי שבו בנות שילה יוצאות לחולל בכרמים והם בחרו להם נשים מן המחוללות.

3. "רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: יום שכלו בו מתי מדבר" – רש"י מסיביל על פי הירושלמי (סוף פרק רביעי) על ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, בכל ערב תשעה באב, היה הכרוז יוצא ואומר: צאו לחפרו! כל אחד חפר לעצמו קבר, וישן בו, שמא ימות, ולמחר הכרוז יוצא וקורא: יבדלו חיים מן המתים! ומתו שם חלק מהאנשים. ובשנת הארבעים עשו כן, ולמחר עמדו כולם חיים. כיון שראו ישראל כך תמהו ואמרו: שמא טעינו בחשבון החדש, ואין זה ערב תמהו: באב? חזרו ושכבו בקבריהן בלילות עד ליל חמשה עשר באב. וכיון שראו שנתמלאה הלבנה בחמשה עשר ולא מת אחד מהם, ידעו שחשבון החדש מכוון היה, וכבר נשלמו ארבעים שנה של גזרה. ולכן, קבעו אותו ליום טוב.

4. "עולה אמר: יום שביטל הושע בן אלה פרוסדיות (שומרים) שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים, שלא יעלו ישראל לרגל" – אלא שבמקום זה ילכו ישראל לשני עגלי הזהב שעשה. ירבעם היה מודע שרבים מבני מלכותו רוצים לבית המקדש ולא לעגל, וחשש שזה יחליש שמונו, ולכן הציר שומרים המובילות לירושלים, אשר מנעו מבני ישראל לעלות לרגל. שומרים אלה ניצבו בדרכים

עד שהושע בן אלה עלה למלכותו, סילק השומרים והתיר לעם לעלות לירושלים. יום הסרת השומרים מהדרכים היה ט"ו באב.

5. "רב מתנה אמר: יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה" – לאחר המרד הגדול של בר כוכבא שהו הרומאים את קבורתם זמן רב. באותו יום ניתנה להם האפשרות לקבור המתים, ובינה תיקנו את ברכת הטוב והמטיב – הטוב על שלא הסריו, והמטיב על שנתנו לקבורה.

6. "רבה ורב יוסף דאמרו תרייהו: יום שפסקו מלכרות עצים למערכה". כאשר שבו עם עזרא ונחמיה לארץ ישראל, מצאו אותה חרבה ושוממה, ולא נותרו בה עצים לעבודת הקרבנות. את העצים למערכה היו מביאים אנשים שהתנדבו לעשות זאת. "דתינאי: רבי אליעזר הגדול אומר: מחמשה עשר באב ואילך תשיג כוחה של חמה, ולא היו כורתין יותר עצים למערכה, לפי שאינן יבשין, וחישינן שמא יש בעצים תולעים, ועין שיש בו תולעת פסול למערכה. אמר רב מנשיא: "וקרו ליה (לט"ו באב): יום תבר מגל" – יום שבירת הגרון, לפי שהפסיק בו החוטב מלחטוב עצים. בחמישה עשר באב, היו חוגגים ושחמים על שהמחסנים התמלאו בעצים עבור החורף. אותו יום זכה לניגוי "יום תבר מגל" – היום שבו אין עוד צורך בכלים לכריתת עצים.

ומה חגגו? על כך שנינו בתענית שם (במשנה ובדף לא, א): בהן בנות ירושלים יוצאות בלבוש לבן שאולים, שלא לבייש את מי שאין לה, כדי לחשוש חתן. תנו רבנן: בת מלך, אע"פ שהיה לה בגד, ושואלת בגד מבת כהן גדול, שהיא סמוכה לו בחשיבות. בת כהן גדול שואלת מבת סגן כהן גדול. ובת סגן שואלת מבת משוח מלחמה – הכהן המכריז לפני המלחמה "אל ירך לבבכם" וכו'. בת משוח מלחמה שואלת מבת כהן הדיין. "וכל ישראל שואלין זה מזה, כדי שלא יתיבש את מי שאין לו". והגמרא מסיימת (סיים המסכת): "אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר: עתיד הקב"ה לעשות מחול (מעגל עגול סביבו) לצדיקים. והוא (הקב"ה) יושב ביניהם בן עדן. וכל אחד ואחד (מהצדיקים) מראה באבצעו ואמר: 'הנה אלקינו זה קוינו לו, ויושיענו. זה ה' קוינו לו גילה ושנמחה בישועתו'".

הגמרא בבא בתרא (קכא, א-ב) מביאה בשנית את דברי רבן שמעון בן גמליאל שלא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, בפרק שמיני "שי נוחלין" וחוזרת, בקיצור על הדברים בתענית.

אם כן יום הכיפורים וחמשה עשר באב הם ימים של התחברות. **de אחיות, ימים de אחיה, סליחה וכפרה, ימים de אמתה.**

שבת פרשת עקב

ההפטרה: "תאמר ציון" (ישעיהו מט, ד).

במנחה פרקי אבות: פרק ה'

שבת פרשת ראה

ההפטרה: "עניה סוערה" (ישעיהו נד, א).

מברכים החדש: אלו

ראש חודש אלו ביום החמישי וביום השישי הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

המולד: אור ליום רביעי, שעה 1, 54 דקות, ו-16 חלקים.

אין אומרים גם הרחמים ואין מזכירים נשמות.

במנחה פרקי אבות: פרק ו'

יום רביעי ערב ראשי חודש יש כיפור קטן: אין אומרים תחנון במנחה. **יום חמישי ושישי ראש חודש אלו**

אחרי "רצה" בתפילת ערבית שחרית ומנחה אומרים "יעלה ויבוא". גם בברכת המזון אחרי "רחם" ולפני "ובנה ירושלים". שכח בתפילה ולא אמר יעלה ויבוא ואמר ברוך אתה ה' – אינו חוזר בשחרית ובמנחה חוזר.

אומרים חצי הלל במתילת שחרית: יאמר הלל יחד עם הציבור, גם המאחר, ובתנאי שלא הגיע זמן קריאת שמע ותפילה שלא יאחר. (משנה ברורה תכב, טז). הספרדים יתפללו כסדר ולא יקדימו ההלל (כף החיים תכב, לה. כך גם דעתו של הגר"צ אבא שאול).

קריאת התורה: מוציאים סיפר תורה וקוראים ל-4 בפרשת פנחס. חצי קדיש, אשרי, ובא לציון, חצי קדיש, חולצים את התפילין ומתפללים תפילת מוסף. אחרי שיר של יום מוסיפים: ברכי נפשי, האשכנזים במנחה ספרד אומרים אחרי ההלל.

במשנה ברורה (ס, לה) ה'ה' סיפר תורה הראוי שהש"ץ יסמן לקהל להתחיל בתפילת לחש של מוסף, כדי שכולם יתחילו יחד איתו, וזה ממעלת התפילה בציבור.

למוסף – חולצים התפילין (שולחן ערוך תכג, ד. משנה ברורה כה, טז), אבל יעשו זאת לאחר אמירת קדיש שלוח ציבור לפני מוסף (כדעת האר"י, כדי לשאת 4 קדישים בתפילין).

פנות הרמב"ם הפה"י

הרב אהרן טולידאנו

ראש מכון טולידאנו להפצת התורה במושגי הדור, חבר לשכת הרבנות ורב קהילה באפרת

יב. מצות קריאת שמע (עשה) – חלק א' של המצוה

מקור המצוה

"וְהָיָה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מֵצֵוְךָ הַיּוֹם, עַל לִבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ, דַּחְרָתָךְ בָּם, בְּשִׁבְרֶךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתֶּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁבְרֶךָ וּבְקוֹמֶךָ" (ואתחנן, דברים ו, ז).

מטעמי המצוה ותאורה

א. התורה מצוה אותנו לקרוא בכל יום, ערב ובוקר, את הפסוק: שמע ישראל, ה' אלהינו, ה' אחד (ואתחנן, דברים ו, ז), כפי שכתוב בהמשך: דַּחְרָתָךְ בָּם ... וּבְשִׁבְרֶךָ וּבְקוֹמֶךָ (שם ו, ז). חז"ל פירשו (ברכות י): בְּשִׁבְרֶךָ – בשעה שלבני אדם שבבים, ובקומך – בשעה שבני אדם קמים. וחכמינו ע"ה מחייבים לקרוא שלוש פרשיות: 'שמע' (ואתחנן, דברים ו, ז-ט), 'וְהָיָה אִם שָׁמַע' (עקב, דברים יא, יג-כא), ו'יִאמְרוּ' (שלח לך, במדבר טו, לו-מא) – (הרמב"ם קריאת שמע א, ג-ג; החינוך תכ).

ב. יש לאדם נטייה מטבעו להיסחף אל הבלי העולם הזה, ולהיכשל בפיתויו הרבים. תפילת שחרית, כשבמרכזה קריאת שמע, מאפשרת לאדם לקבל עליו עול מלכות שמים בתחילת היום, ולחזק את אמונתו בהשגחת ה' וביכולתו הבלתי מוגבלת. על ידי כך הוא מרחיק את עצמו מן החטא. באותה מידה, אמירת קריאת שמע בתחילת הלילה, מחזקת את האדם שלא יבוא לידי עבירה בחסות חשכת הלילה (עפ"י החינוך תכ).

ג. בפירוש המלה 'שמע', אומר רבינו בחיי כי אין הכוונה "לשמע האזן" אלא לאמונת הלב (חובת הלבבות, פתיחה לשער היחוד). ואמנם המלה 'שמע' מתייחסת גם אל הפעולה החיצונית של השמיעה, וגם אל ההשגה שנובעת מן השמיעה; כמו שהפועל "ראה" מבטא גם את הראיה החיצונית, וגם את ההשגה של הראיה, היא הראיה הפנימית שבאה לידי ביטוי בפסוק: וְלִבִּי רָאָה הִרְבֵּה חֲמָה וְדָעַת (קהלת א, טז).

מהלכות המצוה ומנהגיה

א. הקורא מתחיל בפרשת שמע שהיא היסוד הגדול שהכל תלוי בו, מפני שיש בה יחוד השם והאבתו, וכן את הדרך המובילה לאהבת ה'. והנה דרך זו: דרך זו היא ידיעת ה', חכמתו ותורתו, ככתוב: (ואתחנן, דברים ו, ז): וְהָיָה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מֵצֵוְךָ הַיּוֹם, עַל לִבְךָ (הרמב"ם תשובה י, ז). ואחר כך יקרא 'וְהָיָה אִם שָׁמַע' שיש בה ציון לקיים את המצוות. אחר כך 'וְיִאמְרוּ' – פרשת ציצית, שיש בה ציון ליכור את כל המצוות (הרמב"ם ק"ש א, א-ב).

ב. הקורא קריאת שמע, כשהוא גומר פסוק ראשון, אומר בלחש: בְּרֹךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָו לְעוֹלָם וָעֶד, וממשיך וקורא: וְאֶהְבֵּת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ (ואתחנן, דברים ו, ה) עד סוף הפרשה. הסיבה לכך: מסורת היא בדינו, שיעקב אבינו קיבץ את בניו במצרים בשעת פטירתו, וצָוָם ויִזְרְעוּ על יחוד השם ועל דרך ה' שהלכו בה אברהם ויצחק אֲבִיָו, ושאל אותם ואמר להם: בְּנֵי, שמא יש בתוכם מי שיש בו פגם ואינו מייחד את השם כמוני? ענו כולם ואמרו: שמע ישראל, ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. פתח הזקן (יעקב אבינו) בהודאה לה' וְאָמַר: בְּרֹךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָו לְעוֹלָם וָעֶד. לפיכך נהגו כל ישראל לומר שבו זה אחר פסוק שמע יִשְׂרָאֵל, אבל, מאחר ומשה לא אמר, שהרי פסוק זה אינו כתוב בתורה, התקינו לאמרו בלחש (פסחים נו; הרמב"ם ק"ש א, ד; שו"ע או"ח סא, ג).

ג. "הקורא קריאת שמע, מברך לפניו ולאחריה": ביום מברך שתי ברכות לפניו (הראשונה היא 'ויצר אור', והשנייה 'אהבת עולם' לפי נוסח ספרד ונוסח הספרדים, ו'אהבה רבה' לפי נוסח אשכנז) ואחת לאחריה ('אמת ויציב'); ובליהל מברך שתיים לפניו ('מעריב ערב' ו'אהבת עולם') ושתיים לאחריה ('אמת ואמונה' ו'השכיבו'). נמצא שהוא מברך על קריאת שמע שבע ברכות בכל יום (בבלי ברכות פ"א, מ"ד; הרמב"ם שם א, ה-ו; שו"ע או"ח רלו, א / נט, א / ס, א). חז"ל סמכו ברכות אלו על הפסוק (תהלים קיט, קסד): **שָׁבַע בַּיּוֹם הַלְלוֹתֶיךָ, עַל מִשְׁפָּטֶיךָ צְדָקָה** (ירושלמי ברכות פ"א, ה"ה).

ד. "ברכות אלו עם שאר כל הברכות הערוכות בפי כל ישראל, עזרא הסופר ובית דינו תקנום". וכל מי שרואו אומר 'אמת ויציב' בשחרית ו'אמת ואמונה' בערבית לא יצא ידי חובתו, היות ומילים אלו מבטאות את עיקר הברכה, שנאמר (תהלים צב, ג): לְהַגִּיד בְּבִקְרַתְּךָ, וְאֶמְוָנָתְךָ בְּלִילוֹת (ברכות יב; הרמב"ם ק"ש א, ז; שו"ע או"ח סו, ז).

מכון טולידאנו | 052-4767-363 | machon-toledano.co.il

שו"ת בפרשה

הרב ישראל א' שפירא

רב קהילת 'אהבת אחים', בבלי תל-אביב

הג הסכת תעשה לך שבועת ימים באספך מנהגך ומקבך (ראה; טז, יג). טיול בחול-המועד סוכות

בברייתא שבבבלי סוכה (דף כו ע"א): 'הולכי דרכים ביום, פטורין מן הסוכה ביום וחיבין בלילה, וברש"י: 'דכתיב (ויקרא כג) בספת תשב, כעין ישיבת ביתו, כשם שכל השנה אינו נמנע מלכת בדרך בסחורה, כך כל ימות החג שאינו יום טוב, לא הצרכו הכתוב למנוע'. גם בתוספות (ד"ה הולכי): 'כל זה נפקא מתשב - כעין תדורו, שכשם שהאדם בביתו אינו נמנע מלצאת לדרך'.

דין זה נפסק ב'שלחן ערוך' (או"ח סי' תרמ, ח): 'הולכי דרכים ביום, פטורין מן הסוכה ביום וחיבין בלילה, וברמ"א: 'חיביים בלילה – דווקא כשיכולו למצוא סוכה, אבל אם אינם מוצאים סוכה יוכלו לילך לדרכם אף שלא ישבו בה לא יום ולא לילה, כשאר ימות השנה שאינו נמנע דרכו משום ביתו'. ה'ביאור הלכה' מציין כי נחלקו האחרונים במידת הרמ"א, לדעת ה'לבוש' שהחייב ב'חילה' הוא רק בסוכה קיימת, אך אין חיוב לבנות סוכה. ה'משנה ברורה' (ס"ק מא) מוסיף להלכה: 'אפילו אם הוא יודע בביתו שבדרך שהולך לא ימצא סוכה, אפילו הכי מותר לצאת מביתו'.

אכן, הרב אריה פומרנצ'יק בספרו 'עמק ברכה' (סוכה, כ) מעלה כי היות 'אין בזה הכרעה ברורה למעשה, מפני ספק הנ"ל, ראוי כהיום למנוע מלכת בדרכים בזה הסוכות, ואין לומר דיחמיר על עצמו לבנות שם סוכה במקום חנייתו, דהרי נגד זה הוא נכנס בחשש איסור מלאכה בחול-המועד, דהרי אם הוא פטור מלבנות שם סוכה ממילא דאסור לבנותה, ועל כן ראוי למנוע מזה'.

והנה, נזדקקו הפוסקים לשאלה אם דין 'הולכי דרכים' נאמר גם ביוצא מביתו לטיול. הרב משה פיינשטיין בשו"ת 'אגרות משה' (או"ח ח"ג סי' צג) מכריע לאיסור. הוא מדייק בדברי רש"י שכתב: 'שכל השנה אינו נמנע מלכת בדרך בסחורה', ומזה הוא מסיק שהפטור של 'הולכי דרכים' הוא 'כשהולכין למסחר שהוא צורך ממש, וגם הוא לכל אדם שבשילב זה היה צריך לצאת גם מביתו, אבל לטיול ולתענוג בעלמא אין לה שום צורך, אינו כלום'. בתשובה אחרת (אבהע"ז ח"ד סי' לב) הוא קובע כי אין חילוק בעניין זה בין טיול בחו"ל או בארץ-ישראל. הנימוק לאיסור, לדבריו, שניצאה לטיול לצורך תענוג אינה נחשבת 'צורך' וגם אינה נחשבת 'צורך' לכל אדם, ולכן לא פטור אותו באופן זה.

הרב שלמה זלמן אויערבאך ('הליכות שלמה' סוכה ט, כא) מכריע אף הוא לאיסור. מנימוק אחר: 'המטיילים אין להם דין הולכי דרכים, שהרי יכולים הם לערוך את הטיול בזמן אחר ולפיכך חייבים וצָוָם ויִזְרְעוּ על יחוד השם ועל דרך ה' שהלכו בה אברהם ויצחק אֲבִיָו, ושאל אותם ויאמר להם: בְּנֵי, שמא יש בתוכם מי שיש בו פגם ואינו מייחד את השם כמוני? ענו כולם ואמרו: שמע ישראל, ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. פתח הזקן (יעקב אבינו) בהודאה לה' וְאָמַר: בְּרֹךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָו לְעוֹלָם וָעֶד. לפיכך נהגו כל ישראל לומר שבו זה אחר פסוק שמע יִשְׂרָאֵל, אבל, מאחר ומשה לא אמר, שהרי פסוק זה אינו כתוב בתורה, התקינו לאמרו בלחש (פסחים נו; הרמב"ם ק"ש א, ד; שו"ע או"ח סא, ג).

ג. "הקורא קריאת שמע, מברך לפניו ולאחריה": ביום מברך שתי ברכות לפניו (הראשונה היא 'ויצר אור', והשנייה 'אהבת עולם' לפי נוסח ספרד ונוסח הספרדים, ו'אהבה רבה' לפי נוסח אשכנז) ואחת לאחריה ('אמת ויציב'); ובליהל מברך שתיים לפניו ('מעריב ערב' ו'אהבת עולם') ושתיים לאחריה ('אמת ואמונה' ו'השכיבו'). נמצא שהוא מברך על קריאת שמע שבע ברכות בכל יום (בבלי ברכות פ"א, מ"ד; הרמב"ם שם א, ה-ו; שו"ע או"ח רלו, א / נט, א / ס, א). חז"ל סמכו ברכות אלו על הפסוק (תהלים קיט, קסד): **שָׁבַע בַּיּוֹם הַלְלוֹתֶיךָ, עַל מִשְׁפָּטֶיךָ צְדָקָה** (ירושלמי ברכות פ"א, ה"ה).

ד. "ברכות אלו עם שאר כל הברכות הערוכות בפי כל ישראל, עזרא הסופר ובית דינו תקנום". וכל מי שרואו אומר 'אמת ויציב' בשחרית ו'אמת ואמונה' בערבית לא יצא ידי חובתו, היות ומילים אלו מבטאות את עיקר הברכה, שנאמר (תהלים צב, ג): לְהַגִּיד בְּבִקְרַתְּךָ, וְאֶמְוָנָתְךָ בְּלִילוֹת (ברכות יב; הרמב"ם ק"ש א, ז; שו"ע או"ח סו, ז).

מכון טולידאנו | 052-4767-363 | machon-toledano.co.il